№ 124 Սեպտեմբերի 7 Չորեքշաբթի 1883 Սեպտեմբերի 7 Չորեքշաբթի № 124

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլ, կէս տարվանը 6 րուբլ: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի Тифлисъ· Редакція «Мшакъ»

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գործը մարդու համար է, թէ մարդը գործի համար:—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Բաթումից: Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Թիւրքիայից: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ:—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Ինչի լաւ արդիւնքներ չենք ցոյց տալիս:

ԳՈՐԾԸ ՄԱՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ Է ԹԷ ՄԱՐԴԸ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

—

Այն գործը, որ թանգագին է հասարակութեան համար, պահանջում է պիտանի մարդ, ընդունակ, բարեխիղճ անձ, որ կատարէր այդ գործը: Ամեն գործը պէտք է այնպէս կատարել, որ նա օգտաւէտ լինի հասարակութեան համար: Այդ պատճառով բարեկարգ հասարակութեան մէջ մարդը գործին է ծառայում, մարդը գործի համար է և ոչ թէ գործը ստեղծվում է մարդու համար, ոչ թէ գործը մարդու համար է:

Մեր հասարակութեան մէջ, ընդհակառակն, գործը շատ անգամ ստեղծում են մարդու համար, կամ եղած գործը յարմարեցնում են անընդունակ մարդու պահանջներին, վերջապէս մեգանում գործը մարդու համար է:

Մի մարդ, դիցուք մի ուսուցիչ, մի տեսուչ, մնացել է առանց գործի, գուցէ այն պատճառով որ անընդունակ, նոյն իսկ վնասակար է եղել իր նախկին գործունէութեան մէջ և նրան այդ գործից հրաժարեցրել են: Ուրիշ հասարակութեան մէջ նա ուրիշ գործ չէր ստանայ, որովհետև անընդունակ է եղել գործ կատարելու, իրան նոյն իսկ վերին աստիճանի վնասակար է ցոյց տուել իր նախկին գործունէութեան մէջ: Բայց մեզանում այդ մարդու բարեկամները անմիջապէս գործ կը գտնեն այդ տեսակ մարդու համար: „Ի՞նչ փոյթ, ասում են նրանք, որ մարդը անընդունակ է գործ կատարել, նրա ազդեցութիւնը նոյն իսկ վնասակար է եղել իր նախկին գործունէութեան մէջ,— բայց մարդը, հօ՛, մի բանով պէտք է ապրի, ուրեմն տանք նրան մի գործ: Նա, դիցուք, անընդունակ ուսուցիչ է եղել և նրան այդ պաշտօնից հրաժարեցրել են,— փոյթ չէ, մենք նորից կը նշանակենք նրան ուսուցչի պաշտօնի վրա: Նա, դիցուք, վնասակար տեսուչ է եղել և այդ պատճառով նրան հրաժարեցրել են տեսչի պաշտօնից,—փոյթ չէ, մենք նրան ուրիշ տեղ կը նշանակենք տեսչի պաշտօնի վրա: Փոյթ չէ որ նա անընդունակ կը լինի իր պաշտօնի մէջ, կը վնասի դպրոցին, կը փչացնի նոր սերունդը,—նա, հօ՛, մի բանով պէտք է ապրի: Թո՛ղ փչանայ գործը, բայց ապրի մարդը: Մարդը, հօ՛, չէ կարող անգործ մնալ և ուտելու կտոր հաց չունենալ: Իսկ գործը թող վնասվի: Մարդը, հօ՛, չէ ստեղծված գործի համար, այլ գործն է մարդու համար:“

Այսպէս է դատում մեր հայ հասարակութիւնը և այսպիսով գործը զոհում է մարդկանց անձնական կենսական պահանջների համար, նրանց նիւթական ապրուստի համար:

Իսկ մենք կասենք որ մի անընդունակ ուսուցիչ, մի վնասակար տեսուչ, թող ոչինչ գործ չունենայ, ուտելու կտոր հաց չունենայ, բայց չը ստանայ մի պաշտօն, որի միջոցով նա կարող է վնասակար լինել գործին, վնասել ամբողջ մի սերունդին:

Վերջապէս հազար ու մի ուրիշ գործեր կան. թող գնայ գործակատար դառնայ, արուեստաւոր դառնայ, վերջապէս գրապահ դառնայ, — բայց մանկավարժութեամբ չը պարապի, չը համարձակվի յանձն առնել այնպիսի մի սուրբ պաշտօն, ինչպէս ուսուցիչ կամ տեսուչ, յանդգնութիւն ունելով նայել այդ տեսակ գործի վրա, ինչպէս իր համար ապրուստ ճարելու մի միջոցի վրա:

„Ես ապրեմ, ես կուշտ ուտեմ,—իսկ թող գործը վնասվի, ինձ ի՞նչ փոյթ:“

Լաւ լօգիկա է դա, շատ բարոյական սկզբունք է դա:

Գ. Ա.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԲԱԹՈՒՄԻՑ

—

Օգոստոսի 26-ին

Այժմ նկատվում է, որ Բաթումը նաւթ արտահանող քաղաք է դարձել և առևտրի խօսակցութեան մէջ գլխաւոր առարկան նաւթն է: Երկաթուղու կայարանը միշտ լի է նաւթով և նաւթախւղով, վագզալի սալայատակը նաւթով է ջրվում և նաւթի իւղով էլ սևանում, կայարանից սկսած մինչ ծովափը ճանապարհին միշտ թափված կը տեսնէք նաւթի իւղ, ծովի մակերևոյթը նաւթով է ծածկվել և լողացողները նաւթի իւղով օծվում են: Բայց թող չը կարծվի թէ՝ «նաւթով է ջրվում» ասելով իսկապէս նաւթը թափում են գիտութեամբ. ո՛չ, դեռ այդ առատութեանը չենք հասել, այլ երևելի նաւթավաճառների անուշադրութեան, նրանց կոմիսիօնէրի անփորձութեան և անտարբերութեան պտուղն է, որ մեր վագզալը ջրվում է մի ապրանքով, որի պուդը արժէ մօտ 3 րուբլ:

Էլլէրս Բուրհարդ և ընկ., տեղս եւրոպական առաջին կոմիսիօներական տներից մինն է, որը մեծ քանակութեամբ նաւթի իւղ է ստանում և ուղարկում արտասահման. եթէ ընթերցողը աչքով տեսնի թէ՝ ինչ են չինում այն մեծ քանակութեամբ նաւթաիւղի հետ, որ ստանում է վերոյիշեալ առաջին տունը, պիտի ասի, որ թէ ապրանք ուղարկողը և թէ ստացող կոմիսիօնէրը նաւթի գործը ձեռնոցով են բռնում կամ աշխարհ զարմացնելու համար այսպէս անում: Երևակայեցէք ձեզ, ընթերցող, մի նաւթի առու, որ հոսում է մեր վագզալում և սփռում է առատ կերպով ամեն կողմը իր ճիւղերը. վագզալի ամեն ծայրից, ուր դարսված են տակառները, հոսում են նաւթի աղբիւրներ. տակառների մի մասը բաւական չէ, որ բոլորովին դարդակ կամ կիսատ են ստացվում, մնացածն էլ երկար ժամանակ վագզալում պահելով և մեծ վարձ վճարելով պահեստի համար, բոլորովին դարդակվում են, ուրեմն ապրանքի տէրը կիսատ կամ բոլորովին դարդակ տակառի համար լիք տակառի վարձ է տալիս երկաթուղուն և թէ ուրիշ ծախքեր անում ու յետոյ մի օր երբ չոգենաւ է հանդիպում, ուղարկում են Եւրոպա, ուր, առանց կասկածի կարելի է ասել, որ բոլոր քանակութեան կէսը չի մնայ տակառների մէջ: Ասենք թէ՝ կոմիսիօնէրը (որը եւրոպացի է) իրեն թոյլ չը պիտի տայ առանց պահեստ կամ ուրիշ յարմարութիւններ ունենալու, ապրանք ընդունել և յանձն առնել վերահսկելու, բայց նրան ինչ փոյթ. ինչու՞ ապրանքատէր վաճառականը, (որը մեծ ընկերութիւն է) անտարբեր է և այնպիսի մարդոց հսկողութեանն է հաւատում, որոնք այսպէս անճոռնի կերպով բռնած գործի ընթացքը չեն ընդհատում: Դէհ, արի ասա որ ինչու մեր Բագուի նաւթը Ամերիկայինի հետ լաւ չէ մրցում: Եթէ հարուստ ընկերութիւնը կամ վաճառականը գրասենեակում նստած հանգիստ կերպով թէօրիապէս է միայն դատողութիւն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ԼԱՒ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐ ՉԵՆՔ ՑՈՅՑ ՏԱԼԻՍ

(Նուէր իմ նախկին ուսուցիչներին)

—

Գալիս եմ ազգային և ընդհանուր պատմութիւններին:

Ես այս երկու առարկաները միասին եմ վերցնում նախ այն պատճառով, որ երկուսն էլ աւանդվում էին մի ուսուցչից և երկրորդ՝ որովհետև իմ նկատողութիւնները, որպէս մանկավարժական սկզբունքներ, ընդհանուր են բոլոր ազգերի պատմութիւններին: Բայց ես սարսափում եմ, երբ ինձ պարտաւորված եմ զգում այս փոքրիկ հատուածում ամփոփել այն բոլորը, որի միայն գլխաւոր կէտերի բացատրութիւնը տասնեակ երեսներ պէտք է պահանջէր: Ցաւում եմ, բայց այլապէս վարվել առ այժմ անկարելի է:

Ամեն անգամ, երբ ես մի թեթև համեմատութիւն եմ անում մեր պատմաբան-ուսուցչի գործունէութեան արդիւնքի և մանկավարժական ու պատմական գիտութիւնների անողոք պահանջների մէջ,—ես գալիս եմ այն պարզ եզրակացութեան, որ նա՝ մեր պատմաբան—մանկավարժը սար է ոտից մինչև գլուխ ամենայն կրիտիկայից: Ազգերի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը դարձել էր նրա ձեռքում այն անհամ, անշունչ ու այլանդակ հեքիաթների մի ժողովածու, որոնց ոչ պատմողն է մեզ հետաքրքրում և ոչ նիւթը սթափեցնում: Նա չէր շարժում մեր հետաքրքրութիւնը, որովհետև—ըստ դեղեցիկ արտայայտութեան ֆրանսիացի Բրուարի *)—ոչ նրա ձայնի ելևէջները, ոչ նրա դէմքի արտայայտութիւնները և ոչ նրա սրտի բաբախումները չէին տալիս ամենևին ոչ կեանք նրա առարկային և ոչ գոյն նրա մտքերին... Նա չէր սթափեցնում մեզ նաև իր հեքիաթների նիւթով, քանի որ—ըստ բանաստեղծական գեղուն արտայայտութեան ռուս ժուկովսկու **)—ազգերի անցած կեանքի դարերը երևում էին նրանց մէջ որպէս մեռած մումիաներ ***), իսկ իրանք հեքիաթները—դագաղներ, որոնց մէջ պառկած ներկայանում էին մեզ այդ այլանդակ մումիաները: Իսկ ենթարկել իր դասախօսութիւնները մի կրիտիկական վերլուծութեան, մտնել նրանց մէջ մի որ և է պրագմատիզմ, այսինքն ցոյց տալ պատմական անցքերի պատճառներն ու հետևանքները, նրանց մէջ եղած ներքին կապն ու միութիւնը կամ հանել նրանցից փիլիսոփայական եզրակացութիւններ պատմական կեանքի առաջընթացութեան օրէնքներ՝—այնքան հեռու էին մեր պատմաբանի կամքից, ինչքան հեռու չեն գուցէ Յաճկաստանի էֆէնդիները իրանց տէրութեան հպատակ հայերին բարենորոգումներ տալու մտքից:

Պատահում էր երբեմն, որ ես, չը կարողանալով զսպել իմ պատանեկական հարցասիրութիւնը, դիմում էի ուսուցչիս զանազան պատճառախնդրական հարցերով, բայց դրանց բոլորի պատասխանը լինում էին կամ քանի մի կցկտուր խօսքեր կամ մի արհամարհական ժպիտ, որի մէջ պարզ կարդում էիր՝ «ինչ քո խելքի բան է այդ, այ տխմար»: Խօսք չը կայ որ նա իր համար շատ բան գիտէր, բայց զարմանալի էր նրա այն կամկոր համոզմունքը, թէ մեր, մի հռչակված միջնակարգ ուսումնարանի վեցերորդ դասատան միրուքաւոր աշակերտների, խելքին անմատչելի էր այն ամենը, ինչոր մեծ յաջողակութեամբ և համակրութեամբ իւրացնում են այժմ իմ 13—15 տարեկան աշակերտներս:

Ի՞նչ էր այդպիսի դասատուութեան հետևանքը՝—խորին զզուանք դէպի պատմական գիտութիւնը, մեռելային անտարբերութիւն դէպի ազգերի մտքի ու սրտի հսկայական արտադրութիւնները, հոգեմաշ ձանձրոյթ ու ատելութիւն դէպի այդ առարկայի դասերը, մեր մատաղ ուղեղների ու սրտերի բթութիւն ու կոպտութիւն: Անտանելի էին մեզ համար մանաւանդ մեր դասերի այն վերջին կէս ժամերը, որ գործ էր դնում ուսուցիչը նոր դասը պատմելու համար: Նրա իւրաքանչիւր նախադասութեան յաջորդող երկար ու ձիգ յորանջելը կամ քնեցնում էր մեզ որպէս հնդկական օպիում կամ, ազատութիւն տալով մեր վառ երևակայութեան, ման էր ածում մեզ զանազան իրական ու ցնդաբանական աշխարհներում: Ուսումնարանի զանգի ձայնը այդ միջոցներին հնչում էր մեր ականջին աւելի ախորժ քան հրեշտակապետի այն ահարկու փողը, որը պէտք է մի օր հրաւիրէ մեզպէս արդար հոգիներին դէպի Յաւիտենականի Աթոռը: Ո՛ւֆ, Տէր Աստուած, ասում էինք մենք մէջքներս ճըթճըթացնելով և, կարծես 10 փթանոց բեռներից ազատված, դուրս պրծնում դէպի պատշգամբը մի փոքր ազատ օդ ծծելու:

Իսկ մեր յորանջող ուսուցչի նոր պատմածից ի հարկէ ոչինչ չը մնալով մեր գլխում—ո՞վ էր նրան լսում որ բան մնար—դասերի վերջը խնդրում էինք նրանից մատիտով նշանակել մեր դասագրքերում, թէ ինչքան պէտք է պատրաստել հետևեալ անգամվայ համար: Հակառակ դէպքում մի պատուհաս էր մեզ համար «այդ հետևեալ անգամը». հարիւր անգամ կարդում էինք մեր գիրքը և ոչ մի կերպով չը կարողանալով գտնել, թէ որտեղ պէտք է վերջանայ մեր նոր պատմելիքը, ձայների բազմութեամբ վճռում էինք սովորել մինչև այս ինչ կամ այն ինչ տեղը: Թէև հարկաւոր է աւելացնել և այն, որ նրա դասերը բոլոր աշակերտները չէին սովորում, որովհետև նա սովորութիւն ունէր ամբողջ տարվայ ընթացքում հարցնել իւրաքանչիւր դասատան մէջ 2 կամ 3 հոգու, որոնք աւելի փորձառու էին լինում իրանց ընկերների մէջ: Այդ պատճառով տասնեակների էր հասնում այն աշակերտների թիւը, որոնք մինչև իրանց ուսման աւարտելը, երկար տարիների ընթացքում, ամենևին չէին արժանանում պատմութիւնից մի դաս անգամ պատասխանելու:

Մի հետաքրքիր գիծ էլ մեր պատմաբանի բնաւորութիւնից.—զգալով մեր դէպի նա ունեցած սառնութիւնը դասերի ժամանակ, նա աշխատում էր գրաւել մեր համակրութիւնը, մանաւանդ դասերից դուրս, զանազան մասխարութիւններով, բռնոթի թաւազա անելով, կանֆէտներ (կը հաւատաք արդեօք) ուտացնելով և այլն:

—

Միւս ուսումնական առարկաների վրա ես կանեմ միայն քանի մի կարճ յիշատակութիւններ:

Օտար լեզուների դասատուութիւնը շատ խայտառակ դրութեան մէջ էր մեզ մօտ: Մեր օտարազգի ուսուցիչները առհասարակ արդարացնում են իրանց առանց կարմրելու, թէ առանց պրակտիկայի, գործնականութեան անկարելի է

*) Conférences pédagogiques (sur l'enseignement de l'histoire), faites aux instituteurs primaires, délégués à l'exposition universelle de 1878, Թ. 94. Paris, 1881.

**) Н. М. Карамзинъ. Соч. М. П. Погодина. Стр. 141—2, М. 1866 г. ч. II.

***) Այդպէս էին կոչվում հին եգիպտացիների զմռսած, չորացած դիակները:

անում իր գործին հաստատ ընթացք տալու համար, առանց գ ո ր ծ ն ա կ ա ն փ ո ր ձ ի, և նոյնպիսի էլ կաբինէտում մեծացած մարդոց է յանձնում իր գործը՝ չատ և չատ դանդաղ և անհաստատ կերպով կը տանի իր գործը, ինչպէս որ ականատես ենք լինում այժմ Բաթումի մէջ: Բաւական է յիշել տեղս մի անձի, որը մի հայ եռանդոտ երիտասարդ է, պ. Մաղաուզովի, իմանալու համար թէ՝ որքան մեծ նշանակութիւն ունի գործնական փորձը առևտրի մէջ: Ինչպէս տեսնում ենք, որ այս պարոնը իր գործը չատ լաւ է հասկանում և մեծ փորձերից յետոյ նաւթի առևտուրը գործնական կատարեալ հասունութեանն է հասցրել, առանց մեծ և չքեղ գործարաններ ունենալու: Պարոնը Օդէսայի և Րոստովի մէջ չատ տարիներ Բագուի նաւթի առևտուր է արել և այժմ Բաթումը ընտրել է գլխաւոր կենտրոնը իր առևտրի: Նա արդէն թոյլտուութիւն է ստացել տէրութիւնից երկաթուղու մօտ պահեստ չինելու, իր յատուկ նաւամատոյցը ունենալու ծովի վրա և դիտաւորութիւն ունի ամանների գործարան չինելու: Բացի սրանից նա ձեռնարկում է և Պարսկաստանի հետ մեծ առևտուրի, և արդէն ըսկսել է մեծ քանակութեամբ նաւթի հետ ստանալ նոյնպէս Պարսկաստանի բրինձ և մրգեղէն, Եւրոպա և Ռուսաստան վաճառահանելու համար և այն տեղից փոխարէնը ուրիչ ապրանք հասցնել մեր երկիրը: Պարոնը ստացաւ մի տեսակ քարէաղ էլ, որ դուրս է գալիս Անդրկասպեան կողմը, ծովի մօտ, Նոր նուաճած Թիւրքմէնում. այդպիսի աղը տեղս մի հաղուատեսիկ ապրանք է և բնակիչները հիանում են նրա ճերմակութեան և համի վրա: Ցաւալի է, որ այդ աղն էլ միւս ապրանքների հետ մեր երկրի առևտրի մէջ իր լաւ տեղը կը բռնի: Պ. Մաղաուզովի ընթացքից երեւում է, որ նա ճչմարիտ առևտրական ուղղութեամբ միչտ տարել է իր գործը, որ այդպիսի ձեռնարկութիւններին Բաթում գալուն պէս վճռողականութեամբ ձեռք զարկեց և չուտով գործ է տեսնում: Պարոնը առաջարկում է մի ա կ ց ի ո ն է ր ա կ ա ն ը ն կ ե ր ո ւ թ ի ւ ն հիմնելու նաւթային գործը առաջ տանելու համար, աչքի առաջ ունենալով ներկայ ամենաաննախանձելի դրութիւնը Բագուի նաւթի գործարանատէրերի. իւրաքանչիւր պ ա յ ը (բաժինը) 50 րուբլ գումարից սկսած: Ցանկալի կը լինէր, որ երիտասարդի այս գովելի առաջարկութիւնը ընդունվէր մեր հարուստ հայերից, այն ինչ նրանք թողնում են, որ ամեն եռանդոտ և աչխատող փոքր ոյժը ընկնէր Նոբելի և Բունգէի ճանկը: Եթէ այս առաջարկութիւնը չընդունվի և չիրագործվի, պարոնը պիտի համաձայնվի այն առաջարկութեանը, որը անում է նրան մի մեծ չոգենաւական ընկերութիւն, յայտնելով իր ծառայութիւնը նրա սկսած նաւթային առևտրի համար: Հայը հայից միչտ աւելի խորչում է և օտարի հետ աւելի ուրախութեամբ է գործ բռնում ու յաջողեցնում: Այսքան ժամանակ հայ նաւթավաճառները կամ գործարանատէրերը փոխանակ միանալու, մի ուժեղ ընկերութիւն հիմնելու Նոբելի պէսների հետ մրցելու համար, թողել են այնպէս և ամեն անհատ ինքն միայնակ աչխատելով, ընկնում է ուժեղ մրցման ներքոյ և օրից օր պակասելով այդպիսիների թիւը, վերջը կը մնան երկու հսկաներ՝ Ն ո բ ե լ և Բ ո ւ ն գ է, իրանց լայն ասպարիզում ազատ գործելիս: Այն ժամանակ միաս բարև նաւթային գործ մեր բնիկ ժողովրդի համար: Արդէն յայտնի է, որ մեծ դրամագլուխ ունեցող գործարանատէրերը փողի այնպիսի նեղութիւն ունեն, որ երկաթուղու վարձը անգամ չեն կարող տալ իրանց պատրաստի նաւթը արտահանելու համար և հրէաներն էլ արդէն օգուտ քաղելով այդ դրութիւնից, մեծ քանակութեամբ նաւթ են վերցնում իրանց ուզած պայմանով: Բաթում նաւթ ուղարկողների մեծ մասը դեռ այժմեանից հրէաներ են, իսկ փոքր ժամանակից յետոյ բոլորը գուցէ հրէաների ձեռքն անցնի: Եթէ պ. Մաղաուզովի առաջարկութիւնը ընդունվի մեր հարուստ հայերից՝, մեծ գործ կարելի է անել և բաւական ուժեղ զարկ կը տրվի նաւթի այժմեան մեռելային դրութեանը, քանի որ դեռ ժամանակ կայ: Երևում է որ նաւթի գործը առաջ տանելու համար հարկաւոր են փորձված և գործնական կերպով գործին ծանօթ մարդիկ, որոնց թիւը հայերի մէջ չատ են, ուրեմն որքան աւելի յաջող գործ կարող են անել, եթէ մի քանի ուժեր միանան և մի հաստատ ընկերութիւն հիմնեն, փոխանակ թողնեն հրէաներին և նորեկ մարդկանց միայն գործելու, որոնք նաւթի առևտրին վատ և անդառնալի հետևանքին կարող են հասցնել:

Ա. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Մենք լսում ենք որ երևելի պիանօի վրա ածող ռուս տիկին Ե ս ի պ օ վ ա դեկտեմբեր ամսին գալու է Թիֆլիս մի քանի կօնցերտներ մեր քաղաքում տալու համար: Այժմ հռչակաւոր երաժշտուհին Վիեննայումն է գտնվում:

—

Պրօֆէսօր Արծրունի և պ. Րաֆֆի վերադարձան երէկ, սեպտեմբերի 6-ին իրանց արած ճանապարհորդութիւնից դէպի Ելիսավետպոլի նահանգը:

—

Լսում ենք որ պրօֆէսօր Անդրէաս Արծրունի խնդիրք է տուել իր ճանապարհորդութեան մասին հայերէն լեզուով դասախօսութիւն կարդալու կիրակի օր, սեպտեմբերի 11-ին: Դասախօսութիւնը լինելու է Արծրունու թատրօնում:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԹԻՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Կ. Պօլիս, 29 օգոստոսի

Պատրիարք սրբազանը ներկայացաւ չաբաթ օր Սուլթանին, ընկերակցութեամբ Աբրահամ բաչայի: Սրբազանը աղաչեր է Սուլթանին, որ ընդունի իր հրաժարականը պատճառ բռնելով իր վատ առողջութիւնը, բայց Սուլթանը չէ ընդունած այդ հրաժարականը: Ցայտներ է թէ՝ ինքն գոհ է թէ պատրիարքէն և թէ հայոց ազգէն և թէ պատրիարքը աչխատութեան պէտք ունի իր առողջութիւնը դարմանելու համար, ուստի պատրիարք մընալով կրնայ աչխատիլ: Սուլթանը աւելցուցեր է թէ՝ ինքն գիտէ, որ հայոց ազգին մէջ մի քանի խռովայոյզ անձեր կան և պատրիարքը անոնց պատճառաւ կը հրաժարի: Սրբազանը յայտարարեր է թէ՝ այդ տեսակ անձեր չը կան, սակայն Սուլթանն ալ կը պատասխանէ, որ Ներսէս սրբազան իբր եկեղեցական մը ներողամիտ կը գտնուի, բայց ինքն պէտք եղածը պիտի տնօրինէ: Վերջապէս Սուլթանը կը մերժէ բացարձակապէս պատրիարքի հրաժարականը և Ներսէս սրբազան ալ կը մնայ պատրիարք:—Այսպէս են գրեթէ առայժմ խօսուածները և հրատարակուածները, սակայն բաւական լաւ աղբիւրէ տեղեկացած ենք, որ բարեկարգութեանց հարցին վրայ սրբազանը յիչեցուցեր է պէտք եղածը ինչպէս որ գրած էինք առջի նամակով, սակայն առայժմ այս կէտին վըրայ չենք գրեր: Ուչադրութեան արժանի է, որ թիւրքերը կը ջանան վերագրել պատրիարքի հրաժարականը մեր մէջը գտնուած անձերէ ոմանց, իբր թէ պատրիարքը դժգոհութեան առիթ չունենար կառավարութիւնէն: Ասիկայ խրատ մը պէտք է ըլլայ մերիններուն որ զգոյշ չարժին:—Դեռ չենք կրնար որոչ գիտնալ թէ այս վերջի տեսակցութիւնէն վերջ ինչ պիտի ըլլայ պատրիարքի ընթացքը. պիտի գայ գլուխ անցնի, թէ պիտի չարունակուի այս երկու չաբաթներու տարտամութիւնը:

Անցեալ չաբթու մի քանի երևելիներ ինչպէս են Սերվիչէն, Նուրեան, և այլն էֆէնդիներ ժողովք մը ըրին Սիմոն պէյի տունը, ուր ներկայ է եղած պատրիարքը, և խորհրդածութեան առարկայ եղած է ազգին ներկայ վիճակը: Իբր դարման՝ Սահմանադրութեան բարեփոխութիւնը օգտակար գտած են, սակայն պատրիարքը չէ համաձայնած անոնց առարկելով թէ՝ինքն այս Սահմանադրութեան վրա երդում ըրած է, և քանի որ ինքն պատրիարք է չէ կարող թոյլ տալ որ Սահմանադրութիւնը ենթարկուի կենսական բարեփոխութիւններու:

Ուրիչ նամակաւ մը գրած էինք թէ՝ կաթողիկոսական յանձնաժողովը կաթողիկոսի ընտրութեան նոր եղանակ պիտի առաջարկէ, և հաղորդած էինք թէ ինչ է այդ առաջարկը, բայց այժմ մեզ կը հաղորդեն թէ՝ խնդիրը ուրիչ կերպի փոխուած է: Յանձնաժողովը կարող չէ եղած միաբանիլ ընտրութեան եղանակի վրա, ուստի որոչած է որ այս հարցին ձեռք չը դպցնէ, այլ ասոր որոչումը Ազգ. ժողովի թողու, և եթէ Ազգ. ժողովը յանձնարարէ իրեն այս խնդրոյն վրա ալ տեղեկագիր բերել, այն ատեն անոր վրա խորհի: Յանձնաժողովը որ իր աչխատութիւնները երկու մասի բաժնած էր. Ա. իրաւասութիւն կաթողիկոսի, Բ. ընտրութիւն կաթողիկոսի, այս բաժանումներէն Բ-ը մէկդի կը թողու և միայն առջինովը կը զբաղի: Մեր առած տեղեկութիւնները եթէ ստոյգ են, կաթողիկոսական Յանձնաժողովը պատրաստած է մի ընդարձակ ծրագիր կաթողիկոսի պարտուց և մանաւանդ ունեցած իրաւասութեանց մասին: Ի՞նչ դիրք պարտի ունենալ հայոց կաթողիկոսը, որքան մեծ պէտք է ըլլան իր իրաւասութիւնները, ասոնցմով զբաղած է յանձնաժողովը և ասոնք գծած է: Բայց թէ իր գծած ծրագիրը գործադրելի է թէ ոչ, այդ նկատողութեան չէ առնուած: Կաթողիկոսական յանձնաժողովը մտածեր է որ իր պարտականութիւնն է ցոյց տալ ազգին թէ ինչպէս պէտք է ըլլայ հայոց կաթողիկոսի դիրքը, իսկ հայ ազգը պարտի աչխատել որ կարենայ ձեռք բերել այդ դիրքը իր կաթողիկոսին համար: Յանձնաժողովը ի դ է ա լ ծրագիր մը կը պատրաստէ, և այդ ծրագիրը ազգը պիտի աչխատի գործադրելի ընել:—Այդ ծրագրի մէջ որոչապէս գծուած են Սիսի և Աղթամարի կաթողիկոսներու ունենալիք յարաբերութիւններն Մայր-Աթոռի հետ, նոյնպէս նաև Կ. Պօլսոյ պատրիարքի, Երուսաղէմի պատրիարքի և ամեն առաջնորդներու յարաբերութիւններն կաթողիկոսի հետ: Առաջնորդներն չեն նկատուած իբր զանազան տէրութեանց հպատակներ, այլ ամենքն ալ անխտիր հայ թեմեր են, հայ առաջնորդներ են:—Այդ ծրագրի համեմատ կաթողիկոսի դիրքը չատ զօրաւոր կըլլայ, միայն թէ կարելի ըլլար գործադրել:—

«Մանզումէ» լրագիրը գոցուեցաւ կառավարութեան կողմէ առանց որոչեալ ժամանակի: Այս խափանումը եղաւ պատրիարքական խնդրոյն պատճառաւ: «Մանզումէ» լրագիրը Ներսէս սրբազանի ջերմ հակառակորդն էր, և վերջի օրե-

լաւ արդիւնքներ ցոյց տալ լեզուների ուսումնասիրութեան մէջ: Ասենք թէ անհերքելի ճչմարտութիւն է, որ անծանօթ լեզու սովորողի համար մեծ բաղդաւորութիւն է խօսելու պրակտիկա ունենալը: Բայց միթէ նոյնպէս անհերքելի ճըչմարտութիւն չէ, որ նախ՝ այդ ուսուցիչները ունեն ամենայն ազատութիւն իրանց դասերի մեծ մասը խօսելով անցկացնել և երկրորդ՝ միթէ չէ կարելի չատ լաւ սովորել մի օտար լեզու լոկ քերականութեան, բառարանի և անընդհատ ընթերցանութեան օգնութեամբ: Ես ինքս առանց որ և է պրակտիկայի հոտ առնելու, իմ սենեակի պատերի մէջ, ուսել եմ չատ բաւականացուցիչ կերպով ռուս, ֆրանսիական և գերմանական լեզուները, որոնց միջոցով ես ձեռնհասութիւն ունեմ այսօր օգուտ քաղել ազատութեամբ Ռուսաստանի և Արևմուտքի գրականութիւնից, կանոնաւոր գրել ու խօսել հարկաւոր ժամանակ իմ ծանօթ օտարազգիների հետ: Ես այժմ էլ չեմ կարողանում առանց սարսափի մտաբերել այն կարմիր մատիտով ներկած, լի անհամար ուղղագրական ու քերականական սխալներով չարադրութիւնները, որ դարձնում էին մեզ բաւականին անվրդով մեր օտարազգէտ ուսուցիչները: Ես երբէք չեմ մոռանայ նոյնպէս մեր դպրոցի տեսչի այն այլայլած դէմքը, որով նա մօտեցաւ ինձ մի անգամ պատըչգամբում գուժելու, թէ իր ստացած իմ մի ընկերոջ (եօթներորդ դասատանցի) հեռագրի մէջ գրեթէ նոյնքան սխալ կայ որքան—բառ: Շատ թոյլ էին գնում մանաւանդ ֆրանսերէն լեզուի դասերը, որի համար վեցամեայ ծանր չարչարանքներ կրելուց յետոյ մնացինք էլի դէլէնկիկոն-դէլէնկիկոն: Ես կարծեմ մի փայլուն բացառութիւն եմ կազմում մեր դպրոցի բազմաթիւ ուսումնաւարտների մէջ, որ իմ սեփական աչխատանքներովս չարունակում եմ պարապել և օգուտ քաղել փրանսիական գրականութիւնից:

—

Ա զ գ ա յ ի ն հ ի ն մ ա տ ե ն ա գ ր ո ւ թ ե ա ն պ ա տ մ ո ւ թ ի ւ ն ը անցնում էինք հայր Զարբանալեանի գրքով, որ յայտնի է իր հակակրիտիկական ուղղութեամբ և անսանձ յափչտակութեամբ: Բայց այդ դեռ ևս բաւական չը համարելով, մեր ուսուցիչը իր բոլոր դասերով աչխատում էր մացընել մեր մէջ այն համոզմունքը, թէ մի որ և է մատենագրի արժէքը պէտք է չափել նրա ոճի գեղեցկութեամբ: Իսկ ի՞նչ էր այդ մատենագրի գրականական կամ գիտնական նշանակութիւնը,—համարեա թէ չէր հետաքրքրում մեր ուսուցչին, որ զուրկ լինելով իր սեփական քննական հայեացքներից, չէր էլ ուզում հաղորդել մեզ գոնէ եւրոպացի հայագէտների կարծիքները: Նրա հնապաչտական զգացմունքը չատ էր թուլացրել նրա յարգանքը դէպի մեր նորածիլ գրականութիւնը, որի մասին նա առիթ գտաւ մի անգամ հեռևեալ կարծիքը յայտնելու: Ներսէս Շնորհալու ոճի (միչտ ոճ) սքանչելիքները մի առ մի թւելուց յետոյ, նա զգացված բացականչեց՝ կը տեսնէք ուրեմն—նա խօսում էր տաճկահայ բարբառով—ինչ հրաչքներ են գործեր մեր խըղկելի քերթողները. եթէ Շնորհալիէն տող մը, բառ մը վերցնենք ու կչեռքի թաթին մը մէջ դնենք և անդիէ նոքը նրա միւս թաթը լեցնենք «ձեր» բոլոր Րաֆֆի—Մաֆֆիներով,—ծանրութիւնը անմիջապէս Շնորհալիին թաթը կիյնայ: Այսպէս թէ այնպէս, բայց մի բան միայն հաստատ է, որ ես մեր հին գրողների ի ս կ ա կ ա ն արժէքը (առանց ոգևորութեան) ճանաչեցի միայն մի տարի սրանից առաջ, կարդալով եւրօպացի հայագէտներին և մանաւանդ Վիկտոր Լանգլուայի «Collection d'historiens armeniens» գիտնական աչխատութեան առողջամիտ introduction—ներածութիւնները:

—

Ը ն դ հ ա ն ո ւ ր գ ր ա կ ա ն ո ւ թ ե ա ն պ ա տ մ ո ւ թ ի ւ ն ը հիացնում էր մեզ իր ճոխ, բազմակողմանի բովանդակութեամբ: Իր դասերը հետաքրքիր ու սիրելի դարձնելու համար այդ առարկայի ուսուցիչը չէր խնայում ոչ աչխատանք և ոչ խելք: Նա այն հազուագիւտ ուսուցիչներիցն էր, որոնց թիւը իրանց գնահատող աչակերտները սովորութիւն ունեն մատներով համարել: Այդպիսիների յիչատակը միչտ անջինջ է մնում իրանց աչակերտեալների սրտերում:

—

Բ ն ա կ ա ն գ ի տ ո ւ թ ի ւ ն ն ե ր ի դասերը առհասարակ հարուստ էին լինում նիւթերով, բայց մի աչքի ընկնող պակասութիւն, որ յատուկ էր գրեթէ մեր բոլոր բնագէտ ուսուցիչներին, թոյլ չէր տալիս մեզ նայել այդ առարկայի վրա որպէս մի դրական, փորձառական (էկսպերիմէնտական) գիտութեան վրա: Չ ա ւ ա տ ը, որ հիմնովին հակառակ է ամեն մի ճիչտ ու դրական գիտութեան գաղափարին, մեծ տեղ էր բռնում մեր բնագիտական դասերին: Մեր ուսուցիչները գլանում էին չատ անգամ անել մեր առաջ ամենահասարակ փորձերն անգամ, սպանելով այդպիսով մեր մէջ դ ի տ ո ղ ո ւ թ ե ա ն ու ա ն ձ ն ա կ ա ն հ ե տ ա զ օ տ ո ւ թ ե ա ն ընդունակութիւնը: Իսկ առանց դիտողութեան ու անձնական հետազօտութեան բնական գիտութիւնները ստանում են իրանց միջնադարեան կերպարանքը, տեղափոխվելով ալքիմիայի, փիլիսոփայական քարի և կենսական էլէքսիրի հռչակաւոր պէրիօդները:

—

Մ ա տ ե մ ա տ ի կ ա յ ի դասերը զուրկ չէին կենդանութիւնից, բայց չատ աղքատ իրական, մանաւանդ մեր հայերիս, առօրեայ կեանքից վերցրած խնդիրներով:

—

Ես վերջացրի… Ընթերցողին եմ թողնում առայժմ եզրակացնել թէ «ինչու մենք ուսուցիչներս լաւ արդիւնքներ չենք ցոյց տալիս», իսկ իմ մի քանի յաւելուածները այդ մասին ես յետաձգում եմ մինչև մի ուրիչ, աւելի ազատ ժամանակի գանելը: Այստեղ առիթ կունենամ նոյնպէս հարկաւոր հաւասարակչռութիւնը պահպանելու համար, խօսել և՛ ի նպաստ մեզ, դժբաղդ ուսուցիչներիս, որպէս զի մեր, ամեն քայլափոխին մեզ նախատակող, տեսուչները, հոգաբարձուները ու ժողովուրդը (ի հարկէ մ ի ա յ ն անխիղճները) չը չտապեն դժոխքի հարսանիքներ կազմել իրանց տարած յաղթանակների համար:

Իսկ դուք, իմ սիրելի ընկերակիցներ, դուք, որ դեռ ևս նստած աչակերտական սեղանների վրա մխս էք քաչում, թէ կը կարողանանք արդեօք մի օր լոյս աչխարհ հանել մեր ուսուցիչների անտանելի արարմունքները,—ընդունեցէ՛ք, խընդրեմ, ի տրիտուր ձեր այդ ջերմ-պատանեկական ցանկութեան, ձեր դասակցի այս փոքրիկ ու աննչան նուէրը:

Երևան. Տիգրան Փիրումեանց

րուս դէպքերուն վրայ շատ կծու լեզու գործածեց, բայց Թերթին խափանումը պատրիարքին պատճառաւ չեղաւ: Պատրիարքի վերադարձին առթիւ լրագիրներէն ոմանք Սուլթանի այնպիսի խօսքերն հրատարակած էին, որ արդէն չէին ըսուած Սուլթանի կողմէն, ուստի այդ հրատարակութիւններն ալ կեղծ էին, և «Մանզումէ» ալ այսպէս ըսաւ: «Մանզումէ» կը գրէ թէ՝ ս ա խ թ է ի ր ա տ է այսինքն կեղծ հրամանագիր հրատարակեցին լրագիրներն:—Արդ՝ ի ր ա տ է բառը տաճկաց համար կրօնական բառ մ'է եղեր, սուրբ և նուիրական որ չը հանդուրժեր իր քովը անախորժ ածական մը: Եթէ մէկը կը շինէ կեղծ ի ր ա տ է մը, պէտք չէ ըսել եղեր որ կեղծ է, այլ ուրիշ դարձուածքով հասկցնելու է: Կերևի թէ հայ խմբագիրներն քիչ շատ մ ո լ լ ա ըլլալու են, որպէս զի չը սխալին տաճկի կրօնական խնդրոց մէջ:

«Մէճմուայը Հավատիս» լրագիրն ալ ջնջվեցաւ քանի մը շաբաթէ ի վեր է: Այս Թերթը հակահասունեանց բեկորիկներուն օրգանը կը սեպուէր: Ջնջումը Թերթին յանդգնութեան պատճառաւն է: Կը հրատարակէ մի յօդուած որուն մէջ կըսէ թէ քօլերան մարդկանց գործ է և ոչ Աստուծոյ գործ, վասն զի եթէ Աստուծոյ գործ ըլլար նախ Պօլսոյ այցելութեան կուգար և վերէն վար կը մաքրէր նախարարութիւններն: Այս առթիւ Թերթը խել մը քաղաքական քննադատութիւններ կընէ շատ կծու: Հարկ մը չը կար այսպիսի խիստ քննադատութիւններու, վասն զի կարևորութիւն չունին: Խմբագիրը բանտ նետուեցաւ և հոն կը մնայ տակաւին, Թերթն ալ ջնջուած է:

«Մամուլ» Թերթի խմբագիրն ալ կղզի մը աքսորուեցաւ, Թէպէտ ըսին որ հինգ տարուան համար, բայց սխալ է, այլ աքսորուած է ըստ օրինի 10 տարուան համար: Շատ նեղութիւն քաշեց հոս, իսկ երբ աքսորավայրը գնաց ահարկու բանտի մը մէջ նետած են, իսկ այժմ հանած են բանտէն, և բաւական հանգիստ վիճակ մը տուած ըլլալու են:

«Մասիս» ալ երկու ամսուան խափանումը քաւելէն վերջ կը հրատարակուի վերստին, բայց շատ զգոյշ կերպով: Ներքին գործոց նախարարը ամենափոքրիկ պատրուակ մը կը փնտռէ որպէս զի բոլորովին ջնջէ վերցնէ «Մասիս»-ը:—Խմբագրութիւնը կը ջանայ որ այդ պատրուակը չը տայ:

«Ծիծաղ»-ի համար ալ զոր կը հրատարակէ սըրամիտ Պարոնեանը բաւական խստութիւններ կան, և այդ պատճառաւ է որ Պարոնեանի սրամտութիւնը քիչ շատ միօրինակ է, բայց այս օրերս, այդ խստութիւններն աւելի շատցան, մինչև իսկ անցեալ ամիսներու պէս կարող չը պիտի ըլլայ գրել, այլ պարտի բաւականանալ Եզովբոսի առակներուն պէս առակներ հրատարակելով: Խմբագիրը գուցէ ստիպուի դադրեցնել հրատարակութիւնը:

Երբեմն ալ մեր մէջէն են որ փորձանք կը բերեն լրագրի գլխուն, ինչպէս եղաւ այս շաբթու: «Լոյս» Թերթը ակնարկութիւններ ըրած էր պօլսեցի վաճառականի մը տղուն աղջկան մը հետ ունեցած սիրահարութեանց համար: Տղուն ազգականները կը հրաւիրեն «Լոյսի» խմբագիրը իրենց գրասենեակը և քանի մը մէճիտ (կարծեմ ընդամէն 7 րուբլի ձեր հաշուով) կուտան որ խմբագիրը գրածները ետ առնէ, և իրաւ ալ խմբագիրն ալ յաջորդ Թուովը ամենայն խոնարհութեամբ գրածները ետ կառնէ: Աստր վրայ վերստին կը հրաւիրուի «Լոյս»-ի խմբագիրը այդ վաճառականներուն սենեակը: Ուրախութեամբ կերթայ, բայց տրտմութեամբ կը վերադառնայ: Հոն իրեն կըսեն թէ ինչու համար գրեցիր, ինչու համար ետ առիր: Ուրեմն, կըսեն, մի քանի դահեկան վաստկելու համար դուք կարատաւորէք ամենուն ընտանեկան կեանքը, և եթէ մենք ալ աղքատ ըլլայինք որ կարող չըլլայինք ձեզ տալ մի քանի ղրուշ, մենք ալ պիտի ըլլայինք ծաղր ու ծանակ, այնպէս չէ: Բայց ձեր այս ընթացքին համար ձեզի պատիժ տուողը ո՞վ է, պ. խմբագիր: Խեղճ խմբագիրը պատասխան չունէր, գրածը, ետ առածը և ինչու համար ետ առածը ըլլալը յայտնի կեցած էր: —Վաճառականները կըսեն թէ՝ ձեզի պէս խմբագիրներուն քանի որ ուրիշ պատիժ տուող չը կայ, մենք պարտաւոր ենք տալ և դայս ըսելով կը հրամայեն ծառաներուն տփել խմբագիրը: Խեղճ մարդը աղուոր մը չոկուած, ոսկրները գրեթէ կտոր կտոր եղած, լալուն ձայնը չորս կողմը տարածուած կը բռնեն փողոցի դուռը կը նետեն, աւելի մեռած քան թէ ողջ վիճակի մէջ:

Թէ ինչ աստիճան բարբարոս գործ մ'է խմբագիր ծեծել, ատոր վրայ խօսել աւելորդ է. սակայն խմբագիրներն ալ իրաւունք ունին անհատներու ընտանեկան կենաց մէջ մտնել և անոնց գաղտնիքները սուտ ու իրաւ աշխարհքի բերանը ձգել: Ի՞նչ ընէ խեղճ նախատեալը: Որո՞ւ դիմէ, մանաւանդ երբ աղքատ է և չէ կարող վճարել խմբագրին պահանջած փրկանքը: Ի՞նչ խեղճ տեսարաններու վկայ եղած ենք, ո՞րչափ դժբաղդ աղջիկներ տեսած ենք, որ անօթի մնացած են, լալով ու արցունքով քանի մը ղրուշ ժողված ու խմբագրի մը ձեռք տուած են որպէս զի իրենց ո և է դժբաղդութիւնը չըլլայ առարկայ ընդհանրութեան ծիծաղին: Շատ զզուելի է, շատ նողկալի է մի առ մի գրել թէ ինչ տխուր դեր կը կատարեն խմբագիրներէն ոմանք, և երբ ո և է կերպով կը պատժուին, չենք գիտեր թէ ցաւինք թէ ուրախանանք: Այս անստուգութիւններս իսկ ցաւալի է:

Վանի եկեղեցական համագումար ժողովի կողմէն հեռագիր եկած է Բ. Դուռը որ Վանայ մէջ կը գործուին ամեն տեսակ հարստահարութիւնք և թէ բարենորոգմանց անմիջական պէտք կայ:

Հայկակ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Մատնացոյց անելով, որ աւստրո-գերմանական դաշնակցութիւնը և Իտալիայի նրա հետ միանալը կատարված փաստ է, Լոնդոնի «Times» լրագիրը նկատում է. «Գերմանիան գերակշռող ազդեցութիւն ունի նոյնպէս և եւրոպական երկրորդական պետութիւնների վրա: Սպանիական Թագաւորը արդէն ուղևորվեցաւ Գերմանիա և մինչև անգամ Ռումինիան հարկաւոր համարեց ուղարկել Գաշտէյն իր առաջին մինիստրին իշխան Բիսմարկի հետ խորհրդակցելու համար: Այս հանգամանքները ի նկատի ունելով, մնում է միայն զարմանալ, թէ ինչի համար իշխան Բիսմարկի պաշտօնական լրագիրը հէնց այժմ հարկաւոր համարեց խիստ քարոզ կարդալ առանձնացած, հանգիստ և համեստ Ֆրանսիային, կարծես թէ այդ պետութիւնը ճշմարիտ դիտաւորութիւն ունէր պատերազմ յայտնել Գերմանիային: Գերմանական կանցլերի այդպիսի վարմունքը ինքն ըստ ինքեան հասկանալի կը լինէր, եթէ Գերմանիան դիտաւորութիւն ունենար Ֆրանսիայի դէմ պատերազմ սկսել: Այդպիսի դիտաւորութիւնը եւրոպական միջազգային բարոյականութեան դէմ այնպիսի յանդուգն յանցանք կը լինէր, որի հետ համեմատելով Ֆրանսիացիների չըկամութիւնը Ֆրանկֆուրտի դաշնագիրը յաւիտեան անխախտ համարել՝ մի շատ ներելի կապրիզ կը լինէր: Եթէ մէկը կը խախտէ յիշեալ դաշնագիրը, դա անկասկած Գերմանիան կը լինի, որ անբաւական է ահագին նուաճումներով և սպառնում է նորից պատերազմ սկսել, և ոչ թէ Ֆրանսիան, որ ենթարկվում է այդ դաշնագրին, իմանալով, որ՝ ուրիշ կերպ անկարող է վարվել: Բաղդաւորապէս անկարելի է Ֆրանսիայի հետ պատերազմ սկսելու ցանկութիւնը վերաբերել մի պետութեանը, որ ամեն ժամանակ և ամեն դէպքում խաղաղութիւն հաստատողի դեր է ընդունում և անդադար յայտնում է իր սէրը դէպի խաղաղութիւնը: Մենք այդպիսով ստիպված ենք եզրակացնել, որ «Nordd. Allg. Zeitg.» լրագրի յարձակմունքները հետևանք են հիւանդոտ չափազանցացրած պատուասիրութեան: Եթէ Գերմանիան ճշմարիտ այդքան ուժեղ է, որ նա առիթ չունի երկիւղ կրելու Ֆրանսիայի Թշնամական դիտաւորութիւններից, ուրեմն հարց է ծագում, թէ ինչի Գերմանիան, փոխանակ իր ոյժերի գերազանցութեանը հաւատալու, ջղային խանգարումն է զգում, մտածելով Ֆրանսիայի Թշնամական դիտաւորութիւնների մասին:»

—«Köln. Zeitg.» լրագիրը նորերումս յայտնեց, թէ Ֆրիդրիխ-Ֆրանց մեծ դուքսի վախճանվելուց յետոյ փարիզի կոմսը դիմեց իր ազգական Մեկլենբուրգեան ընտանիքին, յայտնելով, թէ Օրլեանի իշխանները ցանկանում են կտրել ամեն տեսակ յարաբերութիւններ իրանց գերմանական ազգականների հետ: Շվերինի պաշտօնական «Meckl. Anz.» լրագիրը նորերումս տպեց հետևեալ հերքումը. «Փարիզի կոմսին մեծ-դուքսի պալատը մի առանձին նամակով յայտնեց Ֆրիդրիխ-Ֆրանց II մեծ դուքսի մահուան լուրը, որ տեղի ունեցաւ ներկայ տարվայ ապրիլի 3-ին: Փարիզի կոմսը այդ նամակին բարեկամական և համակրական պատասխան տուեց: Տարածված լուրերը պէտք է կատարելապէս սխալ համարել:»

—«Nordd. Allg. Zeitg.» լրագիրը տպել է իտալական արտաքին գործերի մինիստր Մանչինիի շրջաբերականը, որ յանձնված է գերմանական դեսպանին իտալական կառավարութեան մօտ, որով մինիստրը յայտնում է կառավարութեան շնորհակալութիւնը Գերմանիային Իսկիա կղզու վըրա վնասվածների օգտին արած նուիրատուութիւնների համար: Շրջաբերականի մէջ ի միջի այլոց ասված է. «Ես յոյս ունեմ, պարոն դեսպան, որ դուք կը յայտնէք գերմանական կայսրին և Թագաժառանգին իտալական կառավարութեան և ժողովրդի խորին շնորհակալութիւնը այն բարեկամական զգացմունքների համար, որի Թանգագին ապացոյցը տուին ձեր վեհանձն Թագաւորը, նրա ընտանիքի անդամները և գերմանական ժողովուրդը: Մանչինի»:

—«El progreso» լրագիրը, խօսելով սպանիական Թագաւորի ուղևորութեան մասին Գերմանիա, առաջարկում է, որ Սպանիան ոչինչ համաձայնութիւն չը կայացնի Գերմանիայի հետ: Սպանիան, նկատում է այդ լրագիրը, Գերմանիայի ձեռքին միայն մի զէնք կը լինի Ֆրանսիայի դէմ և այդ զէնքը Գերմանիան յաղթութեննից յետոյ անպայման կը չարդէ: Իսկ եթէ Գերմանիան յաղթվեցաւ, Սպանիայի քաղաքական վերածնութիւնը 50 տարով կուշանայ»: Սպանիական պահպանողական լրագիրները հակակրութեամբ են խօսում Ալֆօնս XII-ի Գերմանիա գնալու մասին:

—Նիւ-Եօրկից «Standart» լրագրին հեռագրում են, որ իռլանդական կուսակցութեան ժողովում Նիւ-Եօրկի մէջ, Օդօնօվան Րօսսա մի մեծ ճառ արտասանեց, որով ի միջի այլոց յայտնեց, որ շուտով դինամիտը մուտք կը գործի Անգլիայի մէջ այնքան ուժեղ կերպով, որ նրա ճայթիւնները ամբողջ աշխարհին յայտնի կը լինեն: Այդ պատերազմը միայն այն ժամանակ կը դադարի, աւելացրեց ճառախօսը, երբ անգլիական կառավարութիւնը Իռլանդիային ինքնավարութիւն կը շնորհէ, որը երկար ժամանակ պահանջվում է:

—«Polit. Corresp.» լրագիրը հաղորդում է, որ սերբիական արմատական կուսակցութիւնը ազատամիտների հետ համաձայնութիւն կայացնելու համար նրանց 15 տեղեր առաջարկեց սերբիական պատգամաւորների ժողովի մէջ: Րիստիչ դեռ ևս պատասխան չը տուեց, բայց կարծում են, որ նա կընդունէ այդ առաջարկութիւնը: Րիստիչի կուսակցութիւնը վհատված է, որովհետև նա համոզվեցաւ, որ երկրի մէջ շատ քիչ կուսակիցներ ունի և որ կատարելապէս կախված է արմատական կուսակցութիւնից: Առաջադէմ կուսակցութեան գործունէութիւնը աջողվում է:

—Գերմանական լրագիրները հաղորդում են, որ սեպտեմբերի 10-ին երկու կօնգրեսներ կը գումարվեն՝ մէկը գերմանական կաթօլիկների Դիւսելդօրֆի մէջ, իսկ միւսը արևելագէտների միջազգային վեցերորդ ժողովը Լէյդէնի մէջ, Հօլանդիայում:

—«Русскій Курьеръ» լրագրի Թղթակիցը ի միջի այլոց գրում է հետևեալը Կ. Պօլսից օգոստոսի 28-ից. «Այս շաբաթ հայերը նոյնպէս անհանգիստ էին, նրանց պատրիարքը դարձեալ հրաժարական տուեց: Պատրիարքի իր պաշտօնը նորից ստանձնելու օրից սուլթանի կառավարութիւնը հայերի ոչ մի պահանջին բաւականութիւն չը տուեց և այդ պատճառով հայերը դժգոհ են: Մի քանի հայ երիտասարդներ հայոց ազգային ժողովի մէջ պատրիարքի դէմ ցոյց գործեցին և Ներսէս սրբազանը հրաժարական ներկայացրեց ժողովին և սուլթանին: Ազգային ժողովը չընդունեց հրաժարականը, իսկ սուլթանը իր կողմից ուղարկեց պատրիարքին ասելու, որ ինքը հաւատում է Ներսէսին և նրա հրաժարականը չի ընդունի: Կառավարութիւնը դարձեալ խոստացաւ կատարել հայերի պահանջները: Ներսէս պատրիարքը նորից սկսեց վարել իր պաշտօնը: Լօնդօնից ստացված լուրերը չեն յուսադրում, որ լօրդ Դիւֆֆերին շուտով վերադառնայ Կ. Պօլիս: Բացի այդ հայերի անգլիական բարեկամները խորհուրդ են տալիս նրանց համբերող լինել: Այդ լուրերի համեմատ Անգլիայի քաղաքականութիւնը այժմ նրան Թոյլ չէ տալիս իր ձեռքն առնել հայկական խնդիրը: Բայց անգլիացիները յոյս ունեն, որ հայկական խնդիրը շուտով հերթական հարց կը դառնայ:»

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Այս օրերս մեռաւ անգլիական նշանաւոր դ ա հ ի ճ Մ ա ր վ ո ւ դ, ամենաետանդոտ դահիճներից մէկը, որը դեր էր խաղում Իռլանդիայի ժամանակակից պատմութեան մէջ և յաճախ խօսակցում էր ընթերցող հասարակութեան հետ լրագրական յօդուածների միջոցով: Դեռ նորերումս Մարվուդը զովում էր իր հնարած խեղդելու մարդասիրական սիստեմը: Մարվուդը յանկարծակի վախճանվեցաւ: Նա առաջ կօշկակար էր, իսկ իր տխուր պարտաւորութիւնը կատարում էր 1874 Թւից: Նա վախճանվեցաւ 64 տարեկան հասակում:

* * *

Ջղային սաստիկ խանգարումի պատճառով, ի շ խ ա ն Բ ի ս մ ա ր կ մի քանի շաբաթների ընթացքում բոլորովին հրաժարվեց ծխելուց և գինուց: Երբ նա հաղորդեց այդ բանի մասին Վիլհելմ կայսրին, սա պատասխանեց. «Էհ, ինչ որ ինձ է վերաբերում, ես, Թէպէտ և ձեզանից մեծ եմ, բայց ծխում եմ իմ գլանակը, խմում եմ իմ բաժակ գինին և ինձ շատ լաւ եմ զգում:»—Այո, այո, ձերդ մեծութիւն, ասեց գերմանական կանցլերը—դա հին ճշմարտութիւն է, որ ձին աւելի շուտ է յոգնում քան ձիաւորը:

* * *

Լրագիրները հաղորդում են, որ աշունքին լոյս կը տեսնի ունգարական մատենագիր Մավր Եօկայի աֆօրիզմների առաջին հատորը: Բերում ենք համակրելի գրողի աֆօրիզմներից մի քանիսները: «Ի՞նչ բան է կանացի սիրտը:—Անսահման ծով է:—Գիտես արդեօք, Թէ ինչն է շարժում նրա ալիքները: Գիտես դու արդեօք, Թէ ինչ են շշնջում ընկնող աստղերը անսահման ովկիանոսին: Գիտես դու, ինչ է ծածկվում մայդ-կանաչ խորութեան մէջ: Գիտես դու արդեօք, Թէ ինչ է հոսում ջերմ հոսանքով աշխարհի մի ծայրից մինչև միւս ծայրը: Գիտես դու, ինչ է փայլում ծովի մէջ մութը գիշերը: Եթէ դու մինչև անգամ այդ բոլորը գիտես, այն ժամանակն ևս դու չես կարող իմանալ, Թէ ինչ է ծածկված կնոջ սրտում: Իւրաքանչիւր կին ունի մի իդէալ, բայց դրանից չը պէտք է եզրակացնել, որ նա (կինը) որոնում է իդէալը այն տղամարդի մէջ, որի հետ նա ամուսնանում է: Կնոջ համար դժբաղդութիւն է, եթէ նա իր կեանքի ուղեկից է ընտրում ամենից յարգված մարդուն, որովհետև այն ժամանակ նա պէտք է տղամարդի ստրուկը դառնայ: Կնոջ ձեռքումն է ամբողջ ընտանիքի վիճակը: Հիմար տղամարդուն նա կարող է առողջ դարձնել, Թոյլից—զօրեղ բնաւորութիւն, միամիտ մարդուն կինը կարող է խորամանկ դարձնել և ընդհակառակն...

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 5 սեպտեմբերի: Հրատարակված է հրաման զօրքերին, որ վերաբերում է Տուրկեստանի հրացանաձիգների, Տուրկեստանի և Արևմտեան-Սիբիրիայի գծային զօրքերի, Կրասնոյեարսկի, Տօբօլսկի, Իրկուտսկի, Տոմսկի, Օմսկի պահեստի բատալիօնների և Կրասնօեարսկի պահեստի տեղական գունդի շտաբերին: Գիտութիւնների ակադեմիայի ընդհանուր ժողովի վճռի համեմատ Իվան Սերգէեվիչ Տուրգենևի Թաղմանը իբրև Թղթակից-աշխատակցի ներկայ կը գտնվեն պատգամաւորներ ակադեմիայի բոլոր երեք բաժիններից:

ՊԵՇՏ, 5 սեպտեմբերի: Զագրեբի մէջ հանդստութիւն է տիրում: Բանտաի սահմանների վրա յուզմունքը նոյնպէս պակասում է:

ՍՕՖԻԱ, 5 սեպտեմբերի: Բանալով ազգային ժողովի արտաքոյ կարգի նիստերը, իշխանը պատգամաւորներին շնորհակալութիւն յայտնեց նրանց ազդասիրութեան համար և յայտնեց, որ ժողովը հրաւիրված է երկաթուղիական դաշնագիրները և Ռուսաստանին զինուորական ծախսերի հատուցման օրինագիծը քննելու համար: Վերջը իշխանը ասեց, որ նա բացառապէս ձգտում է Բօլգարիայի բարօրութեանը և անկախութեանը:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲՕԲԵՐՏ-ՐԷՅՕԼԴԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԻՉԸ սրանով յայտնում է անցեալ ամառային ամիսների ընթացքում գիմնազիաներ և րէալական ուսումնարաններ մտնելու համար պատրաստվող աշակերտների պ. պ. ծնողներին, որ նրանք բոլորն էլ թւով 30, բացի մէկից, աջողութեամբ քննութիւն տուեին և այժմ ընդունված են վերոյիշեալ ուսումնարանների մէջ։

1—1

ՐԷՅՕԼԴԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ, Միխայլովսկի փողոցի վրա, տուն Գուրգէնբէկովի № 81, շարունակ ընդունում է աշակերտներին։

1—10 (1)

ԹՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ

ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

Սիստեմատիկական ընթացք

կազմեցին Գ—Բ և Մ. Պ.

ՆՈՐ ԴԱՍԱԳԻՐՔ

Մասն ԱՌԱՋԻՆ—ամբողջ թուեր. 35 կոպ.
Մասն ԵՐԿՐՈՐԴ—կոտորակներ. . 45 —

Գումարով գնողներին 20% զիջում։

Վաճառվում է կենտրոնական գրավաճառանոցում։

3—3

ՊԱՍՏԱՌ

(օբոյ) ՏԱՐՆՕՊՕԼ եղբայրների գործարանական ՊԱՀԵՍՏԻ մէջ։

Լօրիս-Մէլիքօվսկայա փողոց, տ. Զուբալօվի, հոգևոր սեմինարիայի հանդէպ։

Ստացված է մեծ քանակութեամբ ՊԱՍՏԱՌ (օբոյ) 12 կոպէկից մինչև 5 ռուբլ ՐՈՒԼՕ։

Քանակութեամբ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի։

17—25

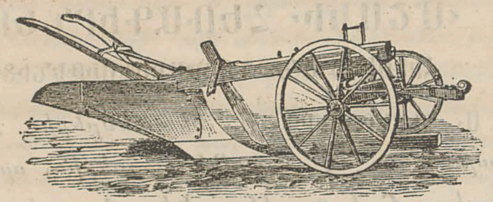

ԱՆԳԼՕ-ԲՕԼԳԱՐԱԿԱՆ

ԱՐՕՐՆԵՐ

ՀՕՎԱՐԴԻ ֆաբրիկայից ծախվում են ՊԵՊԻՆՕՎԻ կօնտօրայում, Արծրունու գալլէրէայում, Դվօրցօվայա փողոցի վրա։

Գինը 52 ռուբլ է։

2—3

Հաւլաբարի „ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆ“ Օրիորդաց ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը յայտնում է յարգելի հասարակութեանը, որ աշակերտուհիների ընդունելութիւնը կը սկսուի սեպտեմբերի 1-ից, իսկ կանոնաւոր ուսումը 10-ից։ Ընդունելութիւնը կը լինի ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից, մինչև 12։ Ուսումնարանը ունի երեք պատրաստական և բացվում է առաջին դասատուն։

Հոգաբարձու Ա. Մէլիք-Ազվաղեանց

3—6

Թիֆլիսի քաղաքացիներից ի յիշատակ 1868 թ. ապրիլի 4-ին հիմնած ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ դիրեկցիան պատիւ ունի յայտնել, որ հիւանդանոցի մէջ սեպտեմբերի 1-ից հիւանդները ընդունվում են առաւօտեան 9 ժամից մինչև 1-ը կէսօրից յետոյ։

Հիւանդանոցի դիրեկտոր Դ. Լիսիցեվ։

ԱՌԱՋԻՆ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

(ԿՈՒԿԻԱ, ՍԻՄԷՕՆՕՎՍԿԻ ՓՈՂՈՑ, Տ. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆԻ)։

Հիւանդները ընդունվում են ամեն օր։

Առաւօտեան՝ 9—10½ ժ. ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ — վիրաբուժութեան և վեներական հ. և ՐՈՒԴԿՈՎՍԿԻ—կանանց, երեխայոց և ներքին հ. 10½—12 ժ. ՇԱՀԱԶԻԶԵԱՆՑ—ներքին հ. 12—1 ժ. աչքացաւի ԼԱՐԻՕՆՕՎ—ամեն օր, բացի չորեքշաբթի և կիրակի. ՐԷՑԽ—չորեքշաբթի և կիրակի։

Երեկոյեան՝ 5—7 ժ. ՈՒՇԱԿՈՎ—երեխայոց և կոկորդի հ. երեքշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ։ Ջղային և հոգեկան հ. և էլեկտրա-բուժութեան ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ—ամեն օր և, երբ խորհրդակից նոյն հիւանդութեանց համար, Ա. ԲԱԲԵԱՆ—երեքշաբթի և շաբաթ։ Ընդհանուր բժշկական խորհուրդ (կօնսուլտացիա)—երեքշաբթի և շաբաթ 7—8 ժամը երեկոյեան։ Գիշերօթիկ հիւանդներ։ Վարձ խորհուրդ երթևեկներին—50 կոպ. կօնսուլտացիան— 3 ռուբ. չքաւորները—անվարձ։

Հիւանդանոցի կառավարիչ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆՑ (բնակվում է նոյն հիւանդանոցում։)

Հիւանդանոցից բոլորովին անկախ պատճառներով, մինչև Տելեֆօնը չէ կարողանում բանալ ջրաբուժական բաժինը։

(չոր. սրբ.)

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ

ԷՋՄԻԱԾՆԵՑԻՈՑ ՍՈՒՐԲ ԳԷՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

ՍՈՒՐԲ ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԱՑ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՈՒՄ

ԱՇԱԿԵՐՏՈՒՀԻՆԵՐԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

և

ՆՈՐԵԿՆԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼԸ

ՍԿՍՎԵՑԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 29-ԻՑ

Տեսուչ ուսումնարանի՝
կար. Թէմուրազեանց

Ուսումնարանը գտնվում է Լազարեվսկի փողոցի վրա, Մէլիք-Շահնազարեանցի անեբում։

7—7

Լոյս տեսաւ „Գինեգործութիւն“ անունով բրօշիւր. Ծախվում է „կենտրօնական“ և „կովկասեան“ գրավաճառանոցներում. գինն է 30 կ. գումարով առնողներին զիջում կը լինի։ Գաւառներից կարող են պահանջել այս հասցէով. Малая Орбеліановская № 22, соб. д. Араму Харазьянъ.

Վ. Ռ.

500 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ գնելուց առաջ խնդրեմ ձեռնտու է տեսնել ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մահճակալների ընտրութիւնը և քանակութիւնը։ Արծրունու գալերէյ №№ 156, 157, 158, 159. և 160։ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՆԵԼ այս համարների վրա։

3—10

Մ. Ն. ՏԷՐ-ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԱՆՐԱԾԱԽ

ԱՐՄԵԱՆՍԿԻ ԲԱԶԱՐ, ԿԱՏՕԼԻՋԵՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑԻ ԱՆԿԻՒՆ, ՏՈՒՆ № 13

ՎԻԵՆՆԱՅԻ ԿԱՐԱՍԻՔ, զանազան աթոռներ 35 ռուբլուց դիւժինը, բազկաթոռներ 6 ր., դիվաններ 12—25 ր., կաչելի, մանկական աթոռներ և այլն։ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ, ճանապարհի մահճակալներ, պահարաններ, ծալվող սամօվարներ։ Ջեռօցաններ 2 ր. 75 կ.—26 ր., ամկօյժ ձեռքի և ուսից կախելու, ճանապարհի սումկաներ, ՃԱՆԱՊԱՐՀԻ ԱՐԿՂԵՐ 5 ր. 50 կ.—30 ր.։

Սամօվարներ, խոհանոցի պղնձէ ամաններ, կօֆէյնիկ, թէյամաններ, ութօներ և աղալու գործիք, գերմանական էմալով ամաններ, ԵՐԵՍ ԼՈՒԱՆԱԼՈՒ ՄԱՐՄԱՐԻՕՆԻ ամաններ 40 ր., երես լուանալու պղնձէ և ժեստի ամաններ։

ՊԱՏԻ ՀԱՅԵԼԻՆԵՐ 9 ր., տուալէտի հայելիներ 2 ր. 40 կ.—13 ր.. զանազան մետալների մոմակալներ 1 ր.—15 ր., սեղանի դգալներ 4 ր. 50 կ. և թանգ, թէյի դգալներ Ֆրաժէի, մելխիօրի, լեհական և բրիտանական արծաթից աւելի էժան, քան թէ ուրիշ տեղ, դանակներ, պատառաքաղեր 2 ր.—26 ր.։

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ ԿՕՇԻԿՆԵՐ կանանց և մարդկերանց, հովանոցներ կանանց և մարդկերանց, ռուսական և անգլիական պողպատէ և երկաթէ դանակներ, յայտնի գործարաններից, 10,000 հատ անգլիական և գերմանական կողպէքներ 10 կ. և աւելի։

ՌԷՎՕԼՎԵՐՆԵՐ զանազան տեսակի 3 ր. 50 կ.—35 ր., պատրօններ ռէվօլվերների համար, հրացան 6 ր. և աւելի, զանազան վեշալկաներ, կլիոքներ։ Անգլիական և ամերիկական կլեօնկա 50 կ.—2 ր. արշինը։

Մշտապէս ունեմ 10,000 Ֆ. ԹԷՅ Պօպօվ եղբայրների, կաֆէ ՄԻԽԵԼՍՕՆԻ, թէյի համար խմորեղէն Էյնեմի, ՌԷՅՆԳԱՐԴԻ սիգարներ, հոտաւէտ ջուր (Օդըկօլօն) ծխող փոշիք, պուդրա, գլիցերինի սապօն և այլն, աւելի էժան քան թէ ուրիշ տեղ։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ գալանտերէյի զանազան ԱՊՐԱՆՔՆԵՐ, ծխախոտի արկղ, դրամարկղ, քսակներ, սանդրներ, շապիկներ, լայկի ձեռնոցներ կանանց, զինուորական զամշի ձեռնոցներ, գարուս, թելեր, բրօնզի և մարմարիօնի թանաքամաններ, մոխրամաններ, գրիչներ, մատիտներ, գրչակոթեր, սուրգուչ, փոստի թուղթ, ծրարներ և այլն։

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ խցաններ (պրօբկա) հանքային ջրերի, գարեջրի, գինու և դեղատան ապրանքների համար, նոյնպէս և ուրիշ առարկաներ։

Վերև յիշված բոլոր առարկաները ունեմ մեծ քանակութեամբ և ստանում եմ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ և ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ գործարաններից անմիջապէս։

Առևտրականներին զիջում և առանձին պայմաններ։

Օտարաքաղաքացիք կարող են գրել. Тифлисъ. М. Н. ТЕРЪ-НИКОГОСОВУ.

43—100

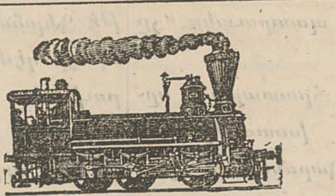

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում. .	—	8— „ առ.	Բագու. . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի.	12— 2	12—18	Գանձակ. .	12—20	12—48 գի[illegible]
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ. .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ.	6—23	6—33	Միխայլօվօ.	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ. .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երե[illegible]
Գանձակ. .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի.	7— „	7—20
Բագու. . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում. .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ. .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ.	1—50	2— 5	Գօրի. . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի. . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ.	8—41	8—56
Թիֆլիս. .	8—առաւ.	—	Սուրամ. .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի. . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի.	—	7—30 երե[illegible]
Սամտրեդի.	11—39 առ.	—	Փօթի. . .	10—24 երեկ.	—

Վերականգնեցնող ՄԱԿ-ՄԱՍՏԵՐ, մազերը ամրացնող և նրանց ԲՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԸ վերադարձնող։ Գինը 2 ր. շիշը, ՓՈՍՏԱՅՈՎ ուղարկված 2 ր. 49 կոպ. ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ խանութի մէջ

Մի և նոյն տեղը ԽԻՆԱՅԻԽԻՂ, մազերը ամրացնելու [illegible] մար, 1 ր. ամանը և վրձին գլխ[illegible] ցաւի դէմ, ՏՈՒԱԼԷՏ Ի ՍԱ[illegible] ՊՕՆ և հոտաւէտ ջրեր և [illegible]

42—100